

Joseph F. Wilson

Egy katolikus pap az anglikán mise szépségéről

Barátom, az anglikán-katolikus Bradford atya időnként lehetőséget keres arra, hogy egy rövid szünetre távozzék. Én is bátorítom erre, mert ez szellemi fölfrissülést ad neki. Ilyenkor én helyettesítem őt, és most néhány gondolatot elmondok tapasztalataimról.

„Anglikán rítusú” római katolikusok

Az anglikán rítus a II. Vatikáni Zsinat gyümölcse. A zsinati atyák, amikor kifejezték reményüket a keresztények egysége ügyében, kimondták, hogy a jövőben lehetséges lesz más keresztény felekezetek vallási hagyományai értékes elemeinek helyet találni a római katolikus Egyházban. (Bármennyire radikálisan hangozhatott ez a zsinat előtt a katolikusoknak, erről komolyan tárgyaltak már a Tridenti Zsinaton, négyszáz évvel ezelőtt.) Az 1980-as években egyes anglikán csoportoknak válaszul, akik a katolikus egyházzal való teljes egység helyreállítását keresték, a szentatya „Pasztorális Ellátást” alapított. Ennek keretében lehetőséget kaptak a feltételes felszentelésre az Egyházba fölvetett anglikán lelkészek (akár házások is), és korábbi anglikán csoportok az illetékes püspök engedélyével folytathatták istentiszteletüket az anglikán liturgián alapuló rítus szerint, melyet gondosan átdolgoztak úgy, hogy az a lényegi dolgokban megegyezzek a római rítussal.

A Mindenszentek anglikán (episzkopális) egyház (Ashmont, Massachusetts) plébániai közösségeinek egy csoportja több évvel ezelőtt Bradford atya vezetésével elvált a többi episzkopális testvérektől, és mivel szíves befogadásra talált Bernard Law bíboros által, teljes közösségre lépett Rómával, Bradford atyát pedig pappá szentelték. Ma nem találsz a katolikusok között náluk megbízhatóbb csoportot: tanulmányozzák a katekizmust, teljesen és csorbítatlanul magukénak vallják a hitet. Ők alkotják a Szent Atanáz Kongregációt, jelenleg West Roxbury-ben, a Szent Terézia-konventkápolnában tartják istentiszteleteiket, és én nagy kiváltságnak tartom, hogy mint pap a szolgálataukra lehetek.

Tisztelettel lépni Isten elé

Az a tapasztalat, hogy a misét néha egy másik rítus szerint celebrálok, arra vezetett, hogy szemügyre vegyem azokat a tapasztalatokat, amelyeket tizenöt éves papságom alatt a megreformált rendtartás szerinti miséken szereztem. Az anglikán rítus (use) szerint celebrálni, mint látni fogod, igen különbözik ettől, és ezt már a mise elején észreveszi az ember.

Miután felöltöztem, az asszisztencia és a szkóla férfiai csatlakoznak hozzám az előkészítő imádságok mondásában, azokban, amelyek a régi lépcsőimának felelnek meg. Azután megkezdődik a bevonulás az oltárhoz a kezdőének éneklésével. Kezdetről fogva éreztem az anglikán liturgia és a reformált római rítus különbségét. Az én plébániámon a napi és vasárnapi misén az oltárnál tett tisztelgés után székemhez megyek, szembefordulok a néppel, párbeszédet kezdek velük, és a liturgia arra bízta, hogy bevezető kommentárokat mondjak.

A miseszöveg — és a *Book of Common Prayer*

Az oltárhoz felmenve az anglikán rítus szerint először megcsókolom azt, azután átmegek a leckeoldalra, átveszem tömjénezőt és incenzálom vele az oltárt. A miseszöveg a *Book of Common Prayer*-en alapszik, a ceremóniák a római rítus hagyományos szokásai szerint mennek. Amikor az oltárnál állok, a néppel egyező irányba, kelet felé fordulok, vagyis a felkelő nap irányába, az egyetemes Egyház ősi szimbóluma szerint, mely az imádságban összegyülekezve, várakozva tekint az Úr második eljövetelére.

Az incenzálást befejezve a leckeoldalra megyek, elkezdem: „Áldott legyen az Atya Isten, a Fiú és a Szentlélek”, amire a nép válaszol, azután elimádkozom a tisztaságért való régi könyörgést: „Tisztítsd meg szívünk gondolatait ..., hogy tökéletesen szeressünk téged, s méltóképpen magasztaljuk a te szent nevedet ...” Azután az oltár közepére jőve a Kyriét és a Glóriát énekeljük. Megcsókolom az oltárt, a nép felé fordulok, és mondom: „Az Úr legyen veletek”, amire válaszolnak: „És a te lelkeddel”. A leckeoldalra megyek és a kollektát éneklek, azután leülünk az olvasmányokra.

Egy különösen felszabadító tapasztalat

A leírt szertartások jól ismertek mindenkinek, aki a római rítus hagyományos szertartásait ismeri. Csak azért mondtam el e részleteket, hogy háttere legyenek a megjegyzésnek: mi a különbség az e rítusról és a reformált római rítusról való tapasztalataim között. Úgy találtam ugyanis, hogy az anglikán rítus a maga hagyományos szertartásaival rendkívül felszabadító hatású.

Bizonyos értelemben paradoxonnak hangzik, hogy éppen azt a rítust találtam „felszabadítónak”, amely igen kevés szabadságot enged. A liturgia kezdetétől a végéig (a beszédet kivéve) szavaim, cselekedeteim, testtartásom gondosan ritualizálva vannak. Ahelyett, hogy felhágnék elnöki székembe és párbeszédbe kezdek a néppel, miközben —számos ad libitummal élve— az ünnepről vagy akármiről beszélek, itt az összegyülekezett hívőkkel együtt elhatározottan és tudatosan be kell lépnem egy meghatározott liturgiába. Ez nem olyan valami, amit én vezénylek vagy koordinálok. Gesztusaim gondosan elő vannak írva, és mihelyt befejeztem az oltár tömjénezését, ott állok az oltár előtt, mintegy

arccal Isten felé, ugyanabban azt irányban, mint a nép, és mi megszólítjuk őt, elkezdjük az ő imádó tiszteletét. Nem túlzok, amikor azt mondom, hogy belső válaszom erre: a rituális formák felszabadító érzéssel töltenek el.

Nem nekem kell előrevinnem a rítust az én csodálatos mágneses személyiségem erejével — belépek valamibe, alávetem magamat a liturgia ritmusának a néppel együtt, és ennek hatása reám a közös istentisztelet sokkal mélyebb érzékelése.

S itt el kell mondanom néhány megjegyzést a zenéről is.

Az anglikán énektár: szolidan bibliai és liturgikus

Nincs frusztrálóbb, mind megpróbálni a katolikus istentisztelet zenéjéről beszélgetni. Ez őrjítő. Sok katolikus harcos partizánja az „Eagle Wings”-féle „modern”, megújulási zenének. Képtelenek érzékelni, mennyire látszik már most ennek a zenének a mulékonysága, milyen gyorsan fárad ki az új sláger (és a gyülekezet milyen gyakran meg sem kísérli azt énekelni), milyen hamar kimennek a divatból az efféle dalok, és soha többé nem is éneklí már azokat senki, viszont a hagyományos ízlésú katolikusok gyakran áhítoznak a régi énekek dicsőséges napjai után.

Első tapasztalataimat, amelyek érdeklődésemet az anglikán liturgia íránt fölkelteék, egykori plébániatemplomban szereztem mint kórusfiú. Vezetónk egy konvertita volt, aminek megvolt a maga előnye, és az ember hamar rájött, honnan származnak ezek a csodálatos motetták és énekek. Az anglikán rítusú liturgiában 6–800 éneket találunk, amelyek szolidan biblikusak és liturgikusak (amikor Szent Mihály ünnepére jössz, az énekek az angyalokat tisztelik, amikor az Angyali Üdvözlés ünnepére, akkor az Angyali Üdvözlésről szóló énekeket éneklünk...). *Az ének az istentisztelet része.* Az egész gyülekezet imádságos lélekkel kapcsolódik be az énekekbe, elejétől végig éneklí őket, ahelyett, hogy gyorsan elúdolnának vagy másfél verset, míg az atya a székéhez ér. És a miserészek: a Kyrie, Gloria, Credo, Sursum corda, Agnus Dei: mind gyönyörű, jól énekelhető dallamon!

Számomra az istentiszteletről való egész tapasztalat átalakult, amikor módom lett az anglikán rítus szerint celebrálni. Én bölcsőmtől katolikus vagyok; 1967-ben voltam elsőáldozó. A zsinat utáni liturgikus megújulás korában nőttem fel. Élénken emlékszem, miképpen bömbölte nép „Blowing in the Wind”-et, amikor első misémen az oltárhoz közeledtem. Poliészter miseruhát viseltem, hihetetlenül banális szövegeken, gyatrán választott himnuszokon rohantunk keresztül, befejezve, mihelyt csak lehet, hogy a 45 perces vasárnapi misébe beleférjünk (ez a katolikus reakció a gyorséttermekre).

Az anglikán rítusú mise időtlen: a szavak gazdagok, mélyértelműek és szeretnivalók

Milyen öröm ezek után, amikor Bradford atya szabadságra megy... Milyen öröm a gyülekezethez csatlakozni egy olyan rítusban, mely egészen időtlen, mely éppúgy az övék, mint az enyém, melyben sohasem egymásra nézünk, hogy egymást szórakoztassuk, hanem csatlakozunk egymáshoz abban, ahogy az Istent megközelítjük. A rítus szavai hagyományosak, gazdagok, mélyértelműek és szeretnivalók, és a mindnyájunk szíve mélyén lévő dolgokat gyűjtik egybe. Mennyire szívhez szóló, amikor ilyeneket mondunk: „És add meg, hogy mindenkor téged szolgáljunk és neked legyünk tetszésedre megújult léttel, és a te neved tiszteletére és dicsőségére”, vagy ilyen kedves szavakat, melyeket akkor mondunk, mikor az oltárnál térdelünk az áldozás előtt: „Add meg nekünk, kegyelmes Urunk, hogy úgy együk drága Fiadnak, Jézus Krisztusnak testét, és úgy igyuk az ő vérét, hogy mindenkor benne lakozzunk, és ő mindenkor mibennünk”. Egy keserű pillanatomban, amikor az anglikán rítus és a reformált római rítus közti különbségről kérdeztek, ezt mondtam: amikor a vesperásban az angol rítusú nép a Magnificatot énekl, ezt mondja [magyar fordításban]: „és, íme, mostantól fogva áldottnak mondanak engem minden nemzetek”, mi azt mondjuk: „I betcha everybody calls me happy” Kissé túlzással ugyan, de azt hiszem ez lényeges mozzanat. És hozzátehetem, nem mondom azt, hogy az Erzsébet kori angol jól beválnék egy átlagos katolikus plébániai liturgiában. De a diszkóangol még kevésbé válik be!

Mi hát ennek a cikknek a veleje? Mint mondtam, olyan valaki írta, aki a zsinat utáni misében nőtt fel, aki 1967-ben volt elsőáldozó, hét éves korában, és akinek később, amint felnőtt, az Egyház összeomlását kellett megtapasztalnia. S aki ezen nem tud segíteni, csak csodálkozni: tényleg erre volt szükség?

Ha a cél a liturgikus megújulás volt, miért volt szükséges olyan erőszakosan kicserélni a mise egész formáját, úgy, hogy a nép elveszítse a hagyománnyal való folyamatosság érzését? Ha tiltakozol ez ellen az észrevétel ellen, kérlek, állj meg, és emlékezzél vissza a „Blowin’ in the Wind”-et mint áldozási éneket éneklő ’68-as folk-együttesre. Az én korombeli emberek a folyamatosság iránti érzék teljes hiányával nőttek fel; az egyetlen értékes és értékelt dolog az újítás, az újdonság volt. És azután nézd, micsoda pusztulás lett az eredmény!

Szívesen elismerem a népnyelv hasznosságát, azt is, hogy a liturgiának voltak olyan elemei, melyek revízióra szorultak. De a zsinat előtt használt miserítus igazán ősi volt, jól megalkotva Szent Gergely korában, és teljesen kifejezésre juttatta az istentisztelet vertikális dimenzióját. Annak a rítusnak a gazdagsága egy konzervatív szellemű revízióval mindabban, ahol arra szükség volt, meghagyva a hagyományos szertartásokat a maguk épségében, megközelíthetővé téve a nép számára az anyanyelv megfelelő mértékű használatával, a gregoriánhoz és jó énekdallamokhoz gondosan illesztett szövegekkel, minden plébániatemplomban olyan tapasztalatot eredményezett volna, amelyet én sze-

reztem a Szent Atanáz anglikán közösség jó népe között: annak mély átélését, hogy egymással egységet alkotunk, amikor belépünk a szertartásba és magunkat alárendeljük a liturgia és az egyházi hagyomány ritmusának. És ha ez történt volna, a katolikusoknak sohasem kellett volna úgy érezniük, hogy a misét fejtetőre állították — és minden mást is felforgattak az egyházi tanításban.

Jelenleg a zene, a celebrálás módja, a reformált római rítus egész közege gyakran hagyja maga után az emberben azt az érzést, hogy ezt az imaszolgálatot a jelenlévők viszonylagos „génusza” foltozgatta össze, nem érzékeljük, hogy lenne bármi is, amit továbbadás formájában kaptunk.

És különösen is: Jézus a vendéglátó az anglikán misében

Ez így van a nagyobb szertartásoknál is. Úgy látszik, valahányszor megjelenek egy püspök által celebrált liturgián, ő úgy érzi, hangsúlyoznia kell, hogy ő az alkalom vendéglátója. Hosszú kommentárokat mond a rítus megkezdésétől egészen a végéig (miután lemasírozott a hajóba, mintha újraválasztásért futkoznék, pusztít adva a babáknak, kezet rázva a gyülekezettel). Pedig Jézus az, aki az alkalom vendéglátója. És tudom, hogy én ezt a legkiválóbb módon az anglikán rítusú misén tapasztalhattam meg.

Nem kérdés, hogy valami hiányzik a reformált római rítusban. Ahogy én látom, a cél az volt, hogy egy nagy megújulást hozzon; harminc év után visszaneézve azt látjuk, hogy az emberek egyszerűen abbahagyták a misére járást! Amikor mint pap más rítus szerint celebrálhattam, talán megadatott nekem valami olyannak az új perspektívája, amit hiányolok a revideált liturgiából. Kétségtelenül meggyőződtem, hogy valami baj van a papra kiosztott „elnök” szereppel, aki ül parancsnoki trónján, arccal a népnek, és velük társalog. Nagyon szerettem, hogy megszabadulok annak a széknek a zsarnokságától. Valószínűleg vágyom arra, hogy átugorhassak a dialógusokon, elhagyjam a liturgikus „beszélgető-pontokat”, a fecsegést és karattyolást, és képes legyek —sejted-e, mire?— egyszerűen az Isten oltár elé lépni népemmel együtt, Isten elé, aki megvidámítja ifjúságomat.

A cikk a The New Liturgical Movement 2007 januári számában jelent meg „Catholic Priest Reflects on the Beauty of the Anglican Mass” címmel.

Ford. Dobszay László

Hagyományos anglikán diákonusszentelési szertartás a portsmouthi (Anglia) Szent Agáta-templomban. A diákonus földreborul, míg a püspök és a papság a litániát énekli.

Evensong a houstoni Szent Pál episzkopális templomban lelkésznökkel.